

Alper Akçam'la Söyleşi...

- 1- ***Lacivert dergisi çok genç bir yazıcı grupla çıkıyor ve çok genç bir okura sesleniyor. Bu nedenle sayın Alper Akçam, öykü serüveninizi kısaca özetler misiniz?***

Belki anladığım gibi değil sormak istediğiniz ama, değinmeden edemeyeceğim. Öykücülüğün hayatın içinde özel bir serüven olduğu, bilinçli bir seçimle öyküye yönelindiği şeklindeki düşünce, böylesi kavramsal bir yaklaşım bana ters geliyor. İdealist, göstergenin, dilin oluşumunda, yapısal özellikleri, toplumsal koşulları yadsıyıp bilinci öne çıkaran bir yaklaşım bu... Öykü insanın içinde vardır... Kimi yaratılışsal öğelerin sosyal yaşam içindeki deneyimler ve edimlerle harman olması, karakterin bir özelliği olarak belirginleşen öykücülüğü doğuruyor; bir hayat tarzı geliyor.. Ben böyle tanımlıyorum ya da... Hayata yaklaşımla ilgili bir şey bu. Dünyayı algılamaya başladığımdan bu yana, uzun bir öykünün, ya da parça parça olmuş öykülerin içinde yaşıyor gibi duyumsuyorum kendimi. Gözleme, izleme, anlatma, yazıyla bildirme, birbirine çok yakın şeyler ve bu edimlerin dilde yeniden doğuşu, dilde somutlaşmış bir düşünce biçimi alması özel bir duyarlılıkla ilgili.

Duyarlılık yetmez sanırım sanatçı olabilmek için. Ağlama, acı çekme, coşku, sevinç yetmez. Hayatla özel bir ilişki içinde olmalısınız. Canınız yanıyor ya da bir coşku, bir sevinç dalgası büyüyor içinizde, diğer insanla, doğayla ilgili bir tablodan ötürü... Gördüklerinizin parçası olmak, onların içinde yitip gitmek isteğinin içinizde büyüdüğünü duyumsuyorsunuz ama bu isteğin sağ kalabilmesi, varlığını sürdürebilmesi için algılayan öznedeki beslenecek yeni bir yurt, bir yuva bulabilmesi gerek. Orada reenkarne olmalı. Tam karşıtını geliştirmesi, tersine sıçraması gerek orada. İşte bu sıçrama ânının varlığıyla, bu ânı besleyecek bir ideolojik yapıya sahip olmayla öykücü diğer insandan ayrışıyor. Başka bir deyişle, sizi kendisine çeken nesneye, olguya, hayat

parçasına uzak kalmayı başardığınız anda ancak onun varlığını bilme, ayırımına varma gücünü taşıyabileceğinizi anlayabiliyorsanız sanatçı, özellikle de öykücü olabilmenin sırrına ermişsiniz demektir. Bunu böylece bilincinizde tanımlamıyor olsanız da olup biten böyle bir şeydir.

Hayat sizi büyülemiştir ama, o büyüye kapılmayacaksınız, siz büyücü olacaksınız. Hayatı büyülemeye yöneleceksiniz. Bu arada kendinizin bile biraz dışında olmaya özen göstermek zorunda kalıyorsunuz... Duyularınız duyularınızın egemeni oluyor.

Hep görelili bir uzaklıktan izliyorsunuz olup biteni. Akıntının içinde sürüklenmekte olan ıslanmışlığı duyumsamaz bile; ceset, ölümü duyumsayamaz. Rüzgârın sürüklediği bir kuru yaprak belki de ayırımında bile değildir rüzgârın... Her şey bir tür yazgı gibi içselleştirilmiş, benimsenmiştir yani. Hayatı gözleme, izleme, ancak başkasının aynasında kendine bakabilmekle olasıdır; bedenle ruh arasındaki o aralığın ayırımına varabilmekle... Kendinin ve hayatın dışında bir yerde, her ikisine de teğet kalabilmekle... Bu “teğetlik” kavramı çok önemli. Bakhtin, Dostoyevski’nin kahramanları aracılığıyla ulaştığı o müthiş gözleme gücünü kahramanlarını hayata teğet tutabilmesine bağlar. Bakhtin’ in kendi sözceleriyle, “Anlamak için anlayan kişinin, yaratıcı anlayışının nesnesinin dışında konumlanmış olması son derece önemlidir. Çünkü insan kendi dış görünümünü bile görüp bir bütün olarak anlayamaz; hiçbir ayna ya da fotoğraf yardımcı olamaz ona bu konuda; gerçek dış görünümümüz yalnız başkaları tarafından görülüp anlaşılabilir; çünkü onlar mekan içinde bizim dışımızda konumlanmışlardır ve onlar başkalarıdır.”

İşte öykücülük, böylesi bir anlayışla açıklanabilecek bir karakter sorunudur ama kesinlikle bir serüven değildir. Öyküyü serüvenle özdeş görmek, liberal düşüncenin bireyi çok fazla öncelleyen idealist bakışını yansıtır sanki. Öykü öğrenilemez, yaşanılır, öykü bir serüven değil, hayatın, insan içselliğinin

kendisidir. Nesne karşısında, evrenin olguları karşısındaki insan davranışı, insan konumlanmasıyla ilgili bir durum... Salt öyküyle, ya da şiirle, sanatın diğer tür ve biçimleriyle ilgili bir özellik de değil... Bazı insanların vardıkları, bir tür erdem olarak benimsedikleri bir duruş olarak da açıklayabiliriz olayı.

Çocukluğumda, atları çakan ustalara dikkatle bakardım köyde. O kadar ayrı davranışları vardı ki atlara, ellerindeki iş gereçlerine, hatta kendilerini izleyenlere karşı. Kimisi hoyrattır, işini bir an önce bitirip parasını almak telaşındadır. Kimisi, elindeki çiviye, çekici bile okşayarak tutar. Ata dokunuşunda, tırnağı yontuşunda özel bir anlam, bir tür kutsal yönelme vardır. Özel bir ayinde gibi görür işini. Her köylü ayrı bir biçimde döver, keskinleştirir tırpanını. Dağ güneşinin vurduğu tırpanın çeliği, köylünün ter içindeki alnı, akları kızarmış yorgun ve ela gözleri; köylünün gözüyle güneş, çelik, yorgunluk arasında oluşmuş o anlık imgeler büyüleyicidir. Bu büyülenme, tırpanını döverken az önce anlatmaya çalıştığım o kutsal töreni yaşayan köylüye duyduğum saygıdan, hayranlıktan kaynak almıştır. Yorgun gözlerinde erdemi ve dünyayı tanıyor olmanın bilgeliğini taşıyor gibidir. Aynı şeyi bir saat onarımcısında, bir fayans işçisinde de gözleyebilirsiniz. Bir çöpçünün sokağı süpürdüğü süpürgesine bakışı, süpürgeyi kullanışı bile kendince bir anlam taşıyabilir. O çöpçünün yoldan geçenlere bakışında da bir ayrılık, aykırılık bulabilirsiniz. Öyküyü orada da görürsünüz.

Kısacası, öykücülüğü bir serüven olarak değerlendirmiyorum ben. Öykücülük bir tür ideolojidir. Hayatı kavrama biçimidir. En başta da parça parça olmuş bir itirazdır hayata karşı; hayata saygının kışkırttığı bir itiraz... Hayatın hem içinde, hem dışındadır...

Sorunuza, bu girişten sonra, öykü yazmaya başlamamın tarihçesini anlatarak yanıt verebilirim. İlk öykümü yazdığım da sanırım ortaokul yaşlarında idim. İki ya da üç öykü yazmıştım o sıralar. Gözlerden uzak kalmış, kendilerine ait bir dili olamamış güzel insanların, güzel duyguların sesi olmaya karar vermiştim

sanki. Gerçekten de öyle düşünüyorum olduğumu çok iyi anımsıyorum. Bir tür konuk olarak yaz dinlencelerinde aralarına katıldığım paylaşımcı, sevgi dolu Anadolu insanının, dile ve düşünceye iktidar olmuş kentteki karmaşada, o curcuna içinde nasıl dilden, gözden uzakta kaldığını görüyordum. Bu insanlar, taşıdıkları tüm güzel duygularla birlikte yitip gidecekler gibi bir kaygı taşıyordum içimde. Yaşar Kemal’de de vardır benzer bir kaygı: “O iyi insanlar o güzel atlara binip gittiler” der romana yerleştiği özel öyküsünde. O kaygılar bir bir gerçekleşiyor bugün. Hızla, yağlı bir tahtanın üstünden karanlık bir cehenneme akıyoruz sanki. Dünyanın ve Anadolu’nun tüm güzellikleri monolojik bir iktidar söyleminin, tek düze bir baskıcı yaşamın karanlığına sürükleniyor. Politikanın, siyasetin pek akıl erdiremeyeceği bir derinlik var bu kötü gidişte. Nasıl onarırız yaralarımızı, nasıl buluruz yitirdiklerimizi bilmem ama öyküye çok iş düştüğü inancındayım bugün.

Sonra, uzun yıllar tıp eğitimi, genel cerrahi uzmanlığı girdi araya. Anadolu’nun çeşitli yerlerinde çalışırken insanımın öyküsünü belleğime yazıyordum sanırım. Onlarla acı çekiyor, onlarla coşuyor, sevinç duyuyordum. İçimde onların konuşmalarını duyuyor, onların gözüyle hayata bakıyordum... Yoğun hekimlik yaşamından başımı kaldırabildiğim ilk anda da, belleğime kazınmış hayat, o hayatın uyandırdığı kaygılar, patlama, fişkırmaya şeklinde öyküleşerek satırlara akıp gitti.

Köyde yarı kentli bir konuk olarak bulunduğum o yıllarda gözlediğim köylülerle benim aramdaki ilişki, yazar Alper Akçam’ın yaşadığı toplumla ilişkisinin bütününe dönüştü. Aynı teğet duruşu görüyorum kendimde. Dün köyde yabancıydım, bugün kentte... Hem yabancıyım bu toplumun, hem alabildiğine yerlisi... Belki de herkesten çok yerlisi. Bunu, kendime yabancılaşmaya borçlu olduğumu biliyorum. Benden başkasında beni görmek, benden başkasına dünyanın nasıl görüldüğünü bilmek, benden başkasının dünyada kendini nasıl

gördüğüne ilişkin bir düşünceye sahip olmak kaygısı yönlendiriyor öykücülüğümü.

Bunca uzun sözden sonra genç arkadaşlara ne diyebilirim: içlerindeki öyküyü duyumsamaya çalışmalarını... Öykü öğrenilmez, öykü gelgeç bir serüven değildir. Öykü yaşanır, bir yaşama biçimidir. Başarabilirsek öykücü oluruz. Bundan, “ben oldum” anlamı çıkmamalı kesinlikle!

2- Hem doktor hem yazar olmanın ilginç bir serüveni olması gerekir.

Doktorluğunuzun yazıya katkıları var mı?

Yazarlık, dilin çoğulluğunu anlayabilmekle, uğraş alanı dışındaki ikincil, üçüncül dillerle ilişkiyi iyi kurabilmekle çok ilgili bir eylemlilik. Bu dillerle ilişkiyi okuduklarınızdan edindiklerinizle de kurabilirsiniz, yaşayarak da... Yaşamın edimi, okumanın edimiyle aynı değil. Daha derin işler benliğe... Toprağın daha derin sürüldüğünde daha kalıcı hayatı olan uzun ömürlü bitkileri çoğaltması gibi... Köklerin derinde soluk alacak bir alan bulabilmesi gibi... Bazı yazarlarımızın bir aşamadan sonra yazarlık ve insanlık etiğini hiçe sayan, ahlâki kaygılardan uzak davranışlarını burayla ilişkilendiriyorum. Ad vermeyeceğim; yakın zamanda ilginç örnekleri oldu. Canı yanmış, hayatın içinden yazın alanına çıkmış yazarlarda popüler kültüre yem olma, okurun nabız vuruşlarıyla uyumlu imgeler kurmaya çalışma gibi ucuz eğilimler kolay kolay uç veremez.

Hekimlik yaşamı, bana başkalarının dilini anlayabilme yetisi kazandırmış olmalı. Yaratılışım da buna uygun sanırım. Acı çeken her hastam bana da acı çektirdi. Ölen her hastamla birlikte ölmüş gibi oldum. Küçük bir hatamın, kusurumun olduğunu duyumsadığım anda, çok uzun sürelerle hayatı kendime zindan ettim. Yaşam deneyimini zenginleştirmekten çok başkasının dilini anlayabilmek, başkasının gözüyle hayat ve ölümün eşliğinde dünyanın nasıl görüldüğünü sezebilmek gücünü vermiş olmalı hekimlik. Eşik ve kriz anları,

yazında imge yaratımı için çok önemli zaman- uzam parçalarıdır. Tüm bunlar öykücülüğü besleyen önemli akaklar açtı önümde elbet.

Bir yandan da günlük dilin ve hekimlikte kullanmak zorunda olduğum bilgi dilinin olumsuzluğu düştü öykücülüğümün üstüne. Özellikle ilk öykülerimde daha ağır basan bir açıklama, bilgi verme, her şeyi en ince ayrıntısıyla bildirme, gösterme kaygısı görünür. Yıllarca bocalayarak yol aldım öykülerimde. Anlatıcılığımın, içimdeki hekim sesinin öne çıkmasına bir türlü engel olamıyordum. Kendime yönelmiş bir parodiyi, anlatıcıyı da kapsamına alan sarsıcı ironiyi ihmal ediyordum. Hastalıklı ile sağlıklı olanın ayırtlanmasına, çözümlenmesine dayanmış bir uğraş ile hiçbir kesinlik tanımayan edebiyat alanını üst üste koyduğunuzda, kaçınılmazca uyumsuzluklar çıkar. Psikoloji, psikanaliz dışında elbet... Biraz da bu atmosferin varlığını sezmiş olduğumdan ötürü, ilk olanakta o uğraş alanından tamamen sıyrılıp çıkmayı uygun buldum.

Anlatıcıyla sorunu olmayan metin, edebiyat metni değildir kanımca. Günümüz öyküsü böyle bir hastalığı taşıyor işte. Öyküden çok şiire, epiğe yakın duruyor.

Her olayda, her olguda olduğu gibi benim hekimliğimle yazarlığım arasındaki ilişkide de olumluluk ve olumsuzluk taşıyan öğeler birarada oldular kısacası.

3- Yazma eyleminin hayatımız içindeki yeriyle ilgili bir şeyler söylemek ister misiniz?

Yazma eyleminin yaşamımızdaki yeri çok büyük. Binlerce, on binlerce yıl ağır aksak, kaplumbağa hızıyla yürüyen toplumsal ilişkiler, rönesansla birlikte yeni bir döneme girdi. Toplumsal olaylar geometrik dizinlerle birbirini çoğaltır oldular. Bu yeni dönemin hız özelliğini yaratan şey, insancıl

olanın yazıyla yayılımın, saçılımın sağlanması olmuştur. Matbaanın bulunması ve yazında kullanılan parodi, kesinliklerden kaçınma çok önemli iki olay. Bu anlamda Batı'da Rabelais romanı ve Don Kişot çok büyük bir çığırır. Dostoyevski, Don Kişot için "İnsanoğlunun söyleyebileceği en büyük söz" diyor. Benzer bir sıçrama gizilgücünü bizim edebiyatımızda görüyorum ben; bunda abartı yok! Piyasaya kendisini kaptırmamış, yaşamın içindeki kaynayan damarın ayırımında olan yazarlarımız var.

Yazı, dile ve düşünceye zengin bir yan anlamlar boyutu kazandırır. İnsanın ufkunu açar. Yüz yüze konuşmanın inandırıcılığının yerini yazıyla birlikte kuşku almıştır. Kuşku ve olasılıkların yan yana, karşı karşıya durduğu söyleşimsellik, tüm toplumsal yaratıcılıkların da kaynağıdır. Böylece, değişmez katı gerçeklikler yerine, koşullarla değişen sorgular, irdelemeler, ayrı bakış açılarından yapılan görelî tanımlar üretilir. Tüm bunlar, toplumsal bir itici güç haline gelirler. Başkalarının kavramlarıyla, betileriyle kendimize ait yeni imgeler yaratırız. Rönesansla birlikte insanlığın aldığı yolu, insanın hayata bakışının gelişimini nesnel bir şekilde görebilsek, yazma eyleminin, özellikle de edebî yazmanın, yani kesin bir sonuca yönelmemiş, çoğul anlamı arayan, yeni imgeler yaratılmasına kapı açan yazının hayatımız içindeki yerini daha iyi anlarız.

Doğuş zamanında topluluklar arasında ürün değiştiren, toplum adına tüketilememiş ürünleri depolayan damgarların kullandığı dil, içinde barındırdığı yalanla insan için böylesine geliştirici olduğu kadar, monolojik söylemlere aracılık ettiğinde de geriletici olabiliyor. Bizim Anadolu toplumuyla devletin kullandığı Osmanlıca arasındaki ilişkiyi bir düşünün. Toplumun önündeki tüm gelişme güçlerinin önünde koca bir bent gibi durur o dil...

Göstergenin ideolojik niteliği, bilinci belirleme gücü, burada bir kez daha öne çıkıyor.

Dünyanın önündeki tehlikeyi de işaret ediyor dilin bu altyapı üstyapı arasındaki kıvraklığı... Monolojik söylemler içinde tutuklanmış insanlar, hızla kamplara bölünüyor...

Edebi yazma eylemi, yazın uğraşına bu anlamda çok iş düşüyor. Dolayumsuz bir işlev değil bu elbet, edebiyat bir amaç, bir hedef gözlenerek yapıldığında edebiyat olmaktan çıkar... Ama hakkıyla yapıldığında böyle bir işlevi olması da kaçınılmaz...

4- Uzun süredir Bursa'da yaşadktan sonra Ankara'ya yerleştiniz. Kent değiştirmek, yazım alanına iz düşümleri olarak, yeni bir heyecan yaratıyor mu?

Ankara, benim öğrenciliğimin, gençliğimin kenti. Burada kendimi kendime daha yakın buldum sanki. Daha üretici oldum. Ulaşabilme, bir yerlere yetişebilme gücüm de artmış gibi. Belki de birikimler bu noktaya getirdi. Bir yandan da yeniden sıkılmaya başladım... Ben göçebe ruhlu bir insanım. Bir yere, bir insana ait olmak, bağlanıp kalmak düşüncesi bana korkunç ürkütücü geliyor. Kavimler, boylar, soylar uğrağı yaylalarda özgür rüzgârlar solumuşum bir kez. O tad, o koku ölçüsüzdür ve hiçbir kalıcı yerleşkede o özgürlüğün, o rüzgâr sesinin bulunabilmesi olası değildir. Rüzgâr, hep bir yerlere göçmekten, bir yerlere çarpmaktan, kırılmaktan, yıkmaktan, etkileşmekten söz eder bana...

Ankara'ya geldim ama bir ayağım dışarıda. Sıkça Dursun Akçam Kültürevi işleri için Ardahan'a, çeşitli söyleşiler için sağa sola gidiyorum. Çalışma odamdan ayrıldığımda orayı özlüyorum ama bir hafta on gün arka arkaya Ankara'da kaldım mı da patlayacak gibi oluyorum.

5- Yazma eyleminin yaşamınızdaki neleri yaptırdı.? Şimdilerde neler yaptırıyor?

Yazma eylemi bana ikinci bir hayat verdi sanki. Hekimlik uğraşı içindeyken hep özgür kalacağım bu günleri bekliyor gibiydim. Hiçbirisini tanımadığım ama istemesem de kendimden bir şeyler vermek zorunda olduğum insanların yerini, yine tanımadığım ama kendimden isteyerek çok şeyler verdiğim insanlar aldılar. Aferin delisi bir öğrenci iştahıyla çalışıyorum. Bir çeşit saplantı gibi; zamanla yarışa kalkışyorum. Bu arada çok tezcanlı, savruk bir adam olduğumu bildiğimi de söyleyeyim. Önüne geçemediğim bir şey bu... İnsan her şeyi öğrenemez.

Bu arada iki çocuk kitabım çıktı, üçüncüsü yolda. Okullara söyleşilere gittik. Çocuklarla yaptığım söyleşilerin tadını anlatamam. Hayat onlarda kaynıyor ama bizim bildiğimiz hayata, bizim çocukluklarımıza da çok uzaklar. Doğayı tanımıyorlar. Televizyon çocukları onlar. Hayvanları, dağları, rüzgârı, bedelsiz ve beklentisiz sevgiyi anlatmaya çalışıyorum onlara. Gözleri parlıyor.

Yazında tek bir türe bağlı kalmayı hiç düşünmedim. Ancak öykü, parçalı bir itiraz olanağı sağladığı, anlamlı bir çığlık olabildiği, ille de bütünlüklü bir seçenek sunmak zorunda bırakmadığı için bana daha özgür bir alan gibi geldi. Orada kaldım daha çok... Arada denemeler, eleştiriler, çocuk kitapları yazdım. Roman çalışmalarım var uzun süredir. Yakında birisi çıkacak. On dört yıldır üzerinde çalıştığım ve ailemin son otuz yılın karmaşasındaki serüvenini tema edinmiş bir romanı da yayına hazırlıyorum. Biçimsel değişiklikler yaptım art arda. Henüz içime sinmiş değil. Ne anlattığımızdan çok nasıl anlattığımız öne çıkmalı edebiyatta... Kendimce değer verdiğim, ideolojik yargılarla katmanlara ayırdığım, kategorize ettiğim bir hayatı monolojik olmayan bir dille anlatmaya çalışmak, başkalarının gözünden kendimi, kendi ailemi görmek kolay değil...

Teşekkür ederim...

Alperakcam@gmail.com , alakcam@yahoo.com